

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Leodivm Ecclesiae Cathedralis

Rausinus, Stephanus

Namvrçi, 1639

Capvt Primvm. De Origine Vrbis Leodiensis: & explicatur locus in Iulio
Caesare de Eburonibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11818

LIBER PRIMVS.

CAPVT PRIMVM.

*De origine Urbis Leodiensis: & explicatur locus
in Iulio Cesare De Eburonibus.*

INitium meritò ab vrbe erit, cuius gratia omnis con-
tingit disputatio. Non quod originis eius quæstio,
circa quam pertinace multi altercatione, fructu mo-
dico, adhærescunt, tanti sit momenti, vt primum locum
vendicet, ac proinde qui irrepsit error primo loco fit eo
nomine refellendus. Nescio cur natura comparatum vi-
deatur, vt plerique omnes, iuuenes esse desideremus, se-
nectutem velut in mari scopulum auersantes, & patriam
interim nostram ac urbem pridem extitisse, aliosque diu
populos antecessisse contendamus. Quid enim ad com-
moditatem, aut vtilitatem itinerantium refert, an hospi-
tium ad quod viator diuertet paucis ab annis sit inædifi-
catum, an Euandrum vel Latinum Reges iactitet? Inter
Scythas auaritiæ & ambitionis ignaros, & Ægyptios anti-
qua & in hunc diem indecisa lis de antiquitate vertitur.
Vt stemmatum splendorem vetustate imaginum meti-
mur, ita illi nationum prærogatiuam. Soli Athenienses, si
Trogo Pompeio fidem habemus, præterquam incremen-
to, etiam origine gloriantur. Quippe non aduenæ, neque
passim

passim collecta populi colluies originem vrbi dedit, sed in eodem nati solo, quod incolunt. De Germanis tamen simile sentit Tacitus: qui eorum opinionibus accedit qui Germaniæ populos nullis alijs aliarum nationum connubijs infectos propriam & synceram & tantum sui similem gentem extitisse arbitrantur. Vnde habitus quoque corporum quanquam in tanto hominum numero idem, omnibus cærulei oculi, rutilæ comæ, magna corpora. Ita ille, qui Belgicæ nostræ procurationem aliquando administravit, & Germaniam suis non alienis oculis lustravit. Scythæ Parthos, Bactrianosque, fæminæ autem eorum, Amazonum regna condiderunt. A Tyro per Agenorem condita, Coloniae toto penè orbe diffusæ sunt, Carthago in Africa, in Bæotia Thebæ, Gades ad ocæanum. A Phrygibus Romani, à Germanis Belgæ vt plurimum genus ducunt. Primi Italiæ cultores Ab origines fuere: à Græcis, Tusci, Veneti, Harpi, Pisæ, Tarquinij, Perusini, Ceres Falisij, Iapyfij, Nolani, Abellani, Campani, Brutij, Cannutes descendunt. Gallica deinde iuuentus velut apum examina per Italiam volitans abactis antiquis inquilinis alicubi sedem fixit, & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Pergamum, Tridentum, Vicentiam constituit. Ipsi quoque Tusci auitis sedibus vnde eos Galli pepulerant amissis, alpes Duce Rheto occupauere, & nomine Ducis gentem Rhetiorum non pœnitendam protulerunt. Cunctæ etiam alicuius nominis vrbes aut magnificis authoribus tument, aut arbitrato suo fingunt. Vsq; eo vt figmentum non improbent, qui historiam profitentur. Dandam, ait Patauinus, hanc veniam antiquitati, vt miscendo humana diuinis, primordia vrbiū angustiora

B. 2

faciat:

faciat: & si cui populo licere oportet consecrare origines suas & ad Deos referre authores, eam belli gloriam esse populi Romani vt cæteræ nationes æquo animo ferre debeant. Pergama Apollinæ structa canore lyræ, canunt Poëtæ. Et Amphionem sono testudinis arcem Thebanam instaurasse. Enimvero Romulus (si Rheæ Siluæ matris purgatio admittitur) Martis filius Romam mundi dominam designauit. Ninus Niniuen, Semiramis Babyloniam, Cadmus Græciæ Thebas, Thebas Ægypti Solis urbem Bufiris, Athenas Cecrops (cui vrbi, Athenarum nomen vel Athis Cremaui Regis filia, vel Amphytrion imposuit & Mineruæ dicauit), Bizantium, Pausanias spartanus, Massiliam Phocenses, Tyron Phænices in Agenore, Cyrenem Aristæus Battus, Tarentum Lacedæmonij iique Spurij, Carthaginem Dido, Thurinorum Oppidum Philoctetes, Alexandriam magnus Alexander, Antiochiam Seleucus, Lauinium Æneas, Albam longam Ascanius, Agrippina Imperatrix oppido Vbiorum in quo nata erat, veteranis & Colonia eò deducta, in memoriam etiam aui Agrippæ qui eum populum in fidem acceperat Coloniae Agrippinæ nomen indidit. A qua gente Eburones promanauerint non tam controuertitur quàm quo tempore, & à quo, vrbs primaria, Leodium nuncupata, inceperit. Ortos equidem à Germanis sicut Belgas plerosque pro constanti pono, vel Iulio Cæsare, & Cornelio Tacito supra exceptionem testibus. Cæsar sic reperiēbat (de se iplo loquens) plerosque Belgas esse ortos à Germanis, Rhenumque antiquitus traductos, propter loci fertilitatem ibi confedisse, Gallosque qui ea loca incolerent expulisse, solosque esse qui patrum nostrorum memoria, omni Gallia vexata Teuto-

Teutones, Cimbrosque intra fines suos ingredi prohibuissent. Et paulò infrà, describens vires, & nomina populorum, qui in Romanos coniurarant, vbi dixit Bellouacos millia armata quinquaginta pollicitos, totidem Nervios, quindecim millia Atrebates, Menapios septem millia, addit, Condrusos, Eburones, Ceresos, Pæmanos, qui vno nomine Germani apellantur ad quadraginta millia arbitratos. Iterùm non obscurè libro sexto. Segni, inquit, Condrusique ex gente & numero Germanorum, qui sunt inter Eburones, Treuirosque, Legatos ad Cæsarem mittunt Oratum, ne se in hostium numero duceret. Cum antea libro quartò Eburones & Condrusos Treuiro- rum clientes apellasset. Non minùs clarè Tacitus de moribus Germanorum. Germaniæ vocabulum recens, & nuper additum, quoniam qui primi Rhenum transgressi Gallos expulerint, ac nunc Tongri, nunc Germani vocati sint. Ita nationis nomen non gentis eualuisse paulatim, vt omnes primùm à victore ob metum mox à seipsis inuento nomine Germani vocarentur. Idem tractatu eodem. Treuiri & Neruij circa affectationem Germaniæ originis vltro ambitiosi sunt, tanquàm per hanc gloriam sanguinis à similitudine & inertia Gallorum separentur. Treuiro- rum clientes, vt proximè prædixi, Eburones Cæsar agnoscit, sicut sub Neruiorum tunc extitisse imperio Centrones, Grudios, Leuacos, Pleumosios, & Gordunnos. Rursum historiæ Augustæ libro vigesimo, dum audita per Gallias Germaniasque Vitellij morte, Ciuilem societate Agrippinensium auctum omiſsa dissimulatione in Romanos irruisse scribit, Claudio Labeone Tungrorum, & Neruiorum tumultuaria manu resistente, freto loco quia

pontem mosæ fluminis anteciperat, subijcit in hæc verba, Pugnabaturque in angustijs ambiguè, donec Germani tranantes terga Labeonis inuasere: Simul Ciuilis intulit se agmini Tungrorum & clara voce: Non ideo, inquit, bellum sumpimus, vt Bataui & Treuiri gentibus impere-
rent. Procul hæc à nobis arrogantia: accipite societatem, transgrediar ad vos seu me ducem, seu militem mauultis. Mouebaturque vulgus condebantque gladios, cum Campanus ac Iuuenalis ex primoribus Tungrorum vniuersam ei gentem dedidere. Labeo antequam circumueniretur profugit. Ibi Tungros vt Germanos compellatos, inque societatem eapropter tentatos palam est: & germana parum fide descuiisse.

Maiores Eburonum Germanos fuisse scimus. De parente, cunis, vagitu, & ætate vrbis non pariter conuenit. Popularem sententiam & Spirensis propositionem sequus existimaui Delegatus, iam de tempore Iulij Cæsaris urbem adultam & excisam, Inductus argumentis Spiræ in processu allegatis quorum primum & potissimum est eiusdem Iulij locus libro quinto. Ipsissima verba sunt. Diebus circiter quindecim quibus in Hyberna ventum est, initium repentini tumultus ac defectionis ortum est ab Ambiorige, & Catiuulco, qui cum ad fines regni sui Sabino, Cottæque præsto fuissent, frumentumque in Hyberna comportauissent, Induciomari Treuiri nuncijs impulsî suos concitauerunt, subitoque oppressis lignatoribus magna manu ad castra oppugnanda venerunt ———
Mittitur ad eos colloquendi causa C. Carpineius eques Romanus familiaris Q. Titurij, & Q. Iunius ex Hispania quidam qui iam ante missu Cæsaris ad Ambiorigem ven-
titare

titare consueuerat. Apud quos Ambiorix in hunc modum loquutus est. Sese pro Cæsaris in se beneficijs plurimum ei confiteri debere, quod eius operâ stipendio liberatus esset, quod Aduaticis finitimis suis pendere consueffet, quodque ei & filius, & fratris filius ab Cæsare remissi essent, quos Aduatici obsidum numero missos apud se in seruitute & catenis tenuissent. Neque id quod fecerat de oppugnatione castrorum aut iudicio aut voluntate sua fecisse, sed coâctu Ciuitatis, suaque esse eiusmodi imperia vt non minus haberet in se iuris multitudo, quam ipse in multitudinem. Ciuitati porrò hanc fuisse belli causam. Quod repentinæ Gallorum coniurationi resistere non potuerit. Id se facilè ex humilitate sua probare posse, quod non adedò sit imperitus rerum, vt suis copiis se superare posse confidat; sed esse Galliæ commune consilium omnibus hybernis Cæsaris oppugnandis, hunc esse dictum diem, ne qua legio alteri legioni subsidio venire posset, habere se nunc rationem hospitij pro beneficijs Cæsaris monere, orare Titurium pro hospitio vt suæ ac militum saluti consulat: Carpineius & Iunius quæ audierant ad Legatos deferunt. Illi repentina re perturbati, etsi ab hoste ea dicebantur, non tamen negligenda existimabant: Maximeque hac re permouebantur, quod Ciuitatem ignobilem atque humilem Eburonum sua sponte populo Romano bellum facere ausam vix erat credendum. Haftenus Cæsar Nam prosequi qualiter Romanos è castris profectos tanquam ab homine amicissimo Ambiorige persuasos ipse Ambiorix cum suis Eburonibus, atra non eburnea fide, collocatis insidijs bipartitò in filuis oportuno atque occulto loco sit adortus, & ceciderit circumuen-

cumuentos, non est nostri instituti. Præscripta disertis verbis attexui, quòd inde probatum fatagant, nuncupatione Ciuitatis, eaque geminata, iam tunc Leodium urbem fuisse. Quàm debiliter & infirmè paulo post videbimus.

Ioannes Goropius Becanus in Atuaticis multò vetustiora prædicat, & cum eo Hubertus Thomæ Leodius. Leodij nomen (scribit ille) à Leode Oenopis filio ductum videtur, non ob soni tantùm sed ob vitæ etiam ipsius & Ciuitatis conuenientiam. ---

Leodes enim inter procos Penelopes magno crateri (è quo cyathifabat) semper affidebat, vel quo faciliùs & promptiùs sibi hauriret, vel ne veneno vt quidam volunt, vinum inficeretur. Et quamuis hanc poculorum suauitatem sequeretur, solus tamen inter procos fuit, cui sociorum vita proteruiæ, iniuriæ, contumeliæque plena, displiceret. ---

Minimè videtur absurdus eorum sermo, qui dicunt Leodium ab Oenope conditum fuisse. Quod credibile ita contigisse. Vt Oenops atate grauis, & erroris diuturni pertæsus, hîc sibi habitandi locum delegerit, cui nomen indiderit filij, absentis, quò eius saltem recordatione frueretur, cuius præsentia nunquam fruiturus esset. Sic nescio quo præcentore, concinit Becanus.

Quæ quidem nihilò mihi esse videntur seciùs quam infomnia: & Becanum iocosè & per deridiculum magis quam seriò loquutum: Nec magnam profectò deberent ei Leodienses gratiam, qui specie accersendæ ab antiquitate alicuius vmbra-tilis commendationis, multibibos, & potatores strenuos iam antiquitùs eos faceret, ad Leodem,

dem, rarum & memorabile magni gutturis exemplum, nominis æthymologiam reducendo. Faceſſat, itaque quod poëticè non historicè ad hanc materiam inſigni audacia ibidem adſtruxit, Quicumque illi Græcorum fuiſſent, qui ad ripam Moſæ oppidum condidiſſent, cui in honorem Oenopis à filio nomen feciſſent, fateri eſſet neceſſe eos ante Germanorum ſiue Cimbrorum aduentum illud erexiſſe. Docendum prius fuiſſet Græcos Oppidum illud ad Ripæ moſam condidiſſe, & illi nomen Leodium fuiſſe: cuius interim nominis apud neminem veterum & proborum authorum ne nebula quidem.

Pontus Hauterus Delfius de veterum ac ſui ſæculi Belgio diſſerens, etſi non ad Troiana vt Becanus tempora reſpiciat, mediam tamen ætatem Eburonibus tribuit, quos Tongris vetuſtiores facit. Quasi Cornelij Taciti æuo, qui ſub Traiano Imperatore vixit, Tungri antea obſcuro, qui ſub Iulio Cæſare Eburonum fuiſſent clientes, ex clade eorundem, quos Cæſar funditus deleuerat, & ſumma cura ad internecionem conquiſiuerat, ac crebris Treuirorum rebellionibus, caput exerere & attollere inceperint, magnis ſubinde incrementis. Vult inſuper Eburonum fines admodum amplos fuiſſe (quod in medio relinquo, non anguſtos arbitrans, cum inueniam apud Cæſarem Catiuulcum dimidiæ partis Eburonum regem vocitatum): oppida verò humilia & ignobilia, inter quæ tum eminebat maximè oppidum Eburonum. Indicans nimirum non fuiſſe vrbi nomen Leodium ſed Eburoniam. De Tongris quos putat Eburonibus iuniores mera coniectura: de oppidis autem, & illorum potiſſimo Eburonia, extra textum hiftoriæ, & infra probabilitatem.

C

Quod

Quod libri secundi capite vndecimo subnectit, verisimilius paulò. Vrbe Tungrorum ab Hunnis euerfa, ciues superstites ea deserta Leodium concessisse, ibique ædificasse, & inde Leodium creuisse. Quod non aliter exaudiendum, quàm in locum vbi nunc est Leodium debellatos, & profugos Tongrenses immigrasse. Ne interim herbam porrigam fortiores vrgent rationes. Cladem Tungrorum, post decennalem, si fas est, obsidionem, Troiæ instar, cuius sobolem venditant, anteriorem multò esse Leodiensi oppido, & secundùm annales domesticos ita attritos & accisos ab Attila Hunnorum rege quingentis armatorum millibus stipato, vt nullus stragi superfuerit. Non quod velim inficiari, urbem hanc ab exiguis cepisse initijs, & natam, priusquam adolesceret, arctis vagiisse cunis. Vrbes namque vt cætera quæque ex infimo nascuntur: deinde quas numina & sua virtus iuuant, magnas opes, magnumque nomen sibi interdum faciunt. Quod ipsi vrbium gentiumque reginæ Romæ obtigit, quæ à minimis, imò ex pudendis profecta principiis, propria postmodum magnitudine laborauit. Haud incongruum foret Legiam à Tungrorum ruina sumpfisse accrementum, si historia nobis rei illius indicium traderet. Ita Romuli vrbs in totius propè orbis urbem est conuersa, dum temporis progressu Tullus Hostilius Albam, Tarquinius Priscus Corniculum, Camillus Veios diruerunt: dum Seruius Tullius Pomærium extendit, successores, nouos vrbi colles iunxerunt, & Romani Latinos tandem iure Ciuitatis donarunt.

Quidnam igitur ad expressa Cæsaris verba Ciuitatem Eburonum bis ingeminantia, si urbem fuisse negamus?

Cum

Cum Iurifconsulto, Inciuiile esse nisi tota lege perspecta respondere. Quia persæpe vna pars legis, aut alterius cuiuscunque orationis, aliam declarat. Consiliarijs litem Spirensẽ tractantibus euenit quod cupidis & credulis amatoribus, qui crudam aliquam amicæ vocem, præter verum sensum, sanè præter loquentis mentem, non rarò pro captu, & voto suo, amplectuntur. Quasi pueri ad repertam fabam effusè gestiunt; sic illi ad simplex Ciuitatis nomen thesaurum è penu Cæsaris eruisse videntur, creduliores, ideoque faciliores ad errorem, quia vehementer exoptarent. Quem quidem errorem promptiore facilitate & grata æquè credulitate, secuti sunt successores, dum auium congregum more præeuntes inspicunt, & quò illæ volant non quò volandum sit, aduertunt. Quod si maturè non perfunctoriè tantùm, Cæsarem ætatis suæ eloquentissimum iuxta ac fortissimum, expendissent, nec se, nec sequaces in istos allucinationis casses immisissent. Non Apollinis magis est verum oraculum, quàm Ciuitatis nomine gentem ipsam & nequaquam urbem oppidumue aliquod in Iulij Commentarijs significari. Quandò scribitur Ambiorigem interpretibus dixisse, quod castra Romanorum coactus Ciuitatis non sua voluntate oppugnasset, & Ciuitati hanc fuisse bellandi causam, quod repentinæ Gallorum coniurationi resistere non potuerit, intelligi coactus gentis suæ Eburonum id fecisse, & Eburonum gentem Galliæ rebellanti resistere non valuisse. Quod etiam additur, delatis quæ audierant ad Legatos, maximè hac re permotos quod vix erat credendum Ciuitatem ignobilem atque humilem Eburonum sua sponte Populo Romano bellum facere

ausam, non aliò trahi potest, quàm gentem & nationem Eburonum non esse ignobilitatis & humilitatis suę respectu Romanorum, ignaram, vt sola Rómanis bellum auderet indicere: quos sciret orbis dominos, & Cæsarem legionibus omnibus in hyberna dimissis imperitantem, domuisse vniuersam Galliam, Heluetios debellasse, & Ariouisti Germaniæ potentissimi regis infregisse copias. Cæsarem ipsum habeo huius mei responsi dilucidum autorem, & assertorem, qui in ijs ipsissimis commentarijs sub Ciuitatis nomine, nomen gentis duntaxat, comprehendit, & non obscure sparsim indicat nullam Eburonum urbem fuisse. Non grauabor distinctiùs & explicatiùs rei huic insistere, quò, discussis tenebris, quas tenebriones aliqui inconsultò, nolim ex composito, circumduxerunt, lucem præluceam. Accipe, vbi totam Heluetiorum gentem nuncupat Ciuitatem. Heluetij Oppida sua numero ad duodecim, vicos ad quadringentos, reliqua priuata ædificia, incendunt, frumentum omne præterquam quod secum portaturi erant comburunt. Omnis Ciuitas Heluetia in quatuor pagos diuisa est. — Caput Heluetiorum millia erant ducenta sexaginta tria. —

In commemoranda Ciuitatis Neruiorum calamitate ex sexcentis ad tres senatores, ex hominum millibus sexaginta, vix ad quingentos, qui arma ferre possent se reductos esse dixerunt. —

Sueuorum gens est longè maxima & bellicosissima Germanorum omnium. Ij centum pagos habere dieuntur: ex quibus quotannis singula millia armatorum bellandi causa ex suis finibus educunt, Reliqui qui domi remanserunt se atque illos alunt. Hi rursus inuicem anno
post

post in armis sunt, illi domi remanent. —

Ad alteram partem succedunt Vbij, quorum fuit Ciuitas ampla atque florens vt est captus Germanorum, & paulò qui sunt eiusdem generis etiam humaniores, propterea quod Rhenum attingunt, multique ad eos mercatores ventitant.

Viden' Neruiorum Ciuitatem dici gentem Neruiorum quæ non erat Oppidum sed populus, vt eodem libro paulò altiùs Cæsar dixerat, Neruios quinquaginta millia armatorum promississe; & proximè, cum Cæsar per Neruiorum fines iter fecisset, discebat ex captiuis, Sabin flumen ab castris suis non amplius millia passuum decem abesse, trans id flumen omnes Neruios consedisse, aduentumque ibi Romanorum expectare. Viden' eâdem opera, promiscuâ haberi vocabula Gentem & Ciuitatem, dum nunc Ciuitatem Heluetiorum dicit, nunc Sueuorum gentem. Modo rursùm repetito Ciuitatis nomine, tradit Vbiorum Ciuitatem amplam fuisse & florentem. Quidni Vbiorum gentem? Planissimè. Vrbs Vbiorum Agrippina Colonia, quæ Agrippæ Augusti genero, siue Agrippinæ nepti natales suos ascribit.

Redeo ad Cæsarem. Ciuitas Treuironum longè plurimum totius Galliæ equitatu valet, magnasque habet copias peditum, Rhenumque tangit. In ea Ciuitate duo de Principatu inter se contendebant.

Exoculatum esse oporteat, qui isthîc per Ciuitatem Treuironum, aliud quam gentem Treuironum accipiat. Etenim etsi dum scribebat Cæsar, erat vrbs Treuironum, quam Cismontani ducentis & mille annis Romam præcessisse existimant, non potuit ideo per Cæsarem eo loco

inuui. Quod illa vrbs ad Mosellam sita, Rhenum non attingat, non paucis illinc diffita parasangis. Nec stipiti & bardo vllus persuaserit, dicturum aut cogitaturum Cæsarem, quod vna Treuirorum vrbs totam Galliam robore & flore equitatus præcelleret, & magnis peditum copiis polleret.

Audio subiungentem. Cæsar exercitum in hybernis collocat, legionesque in plures Ciuitates distribuit; ex quibus vnam in Morinos ducendam C. Fabio legato dedit; alteram in Neruios Q. Ciceroni, tertiam in Effuos L. Roscio; quartam in Rhemis cum T. Labieno in confinio Treuirorum hyemare iussit. Tres in Belgio collocat, his M. Crassum Quæstorem & L. Minutium Plancum & C. Trebatium legatos præfecit. Vnam legionem quam proximè trans Padum conscripserat, & cohortes quinque in Eburones, quarum pars maxima est inter Mosam & Rhenum, qui sub imperio Ambiorigis & Catuulci erant, misit. His militibus Q. Titurium Sabinum, & L. Aurunculeium Cottam legatos præesse iussit. Atque harum tamen legionum hyberna (præter eam quam L. Roscio in pacatissimam, & quietissimam partem ducendam dederat) millibus passuum centum continebantur.

Lentè & attentè quisquis legit, expendit tranquillè, Quod legiones Cæsaris sint in plures distributæ Ciuitates. Eæque Ciuitates sunt Morini, Neruij, Effui, Rhemi, Belgium, Eburones. An Belgium (cæteras nunc sepono) Oppidum & urbem fuisse tunc aliquis dixerit? Apage, nemo vigilans somniauerit. Neque magis speciosè vllus Eburones esse hîc urbem figuret: cum Scriptor maxi-
mam

nam illorum partem inter Mosam & Rhenum collocet, & minorem proinde cis Mosam. Qui id vrbi Leodicensi molitur attribuere, pronius Dianæ Hecate vestem confarciuerit. Adhæc legiones & cohortes quinque pro hybernis in Eburones missæ, non in vrbe confederunt, sed ad Vatuca hyberna & castra habuerunt Iulio narrante. Cuius verba sunt.

Copiis in tres partes distributis Cæsar (dum scilicet Ambiorigem impigrè prosequitur) impedimenta omnium legionum ad Vatuca contulit. Id castelli nomen est. Hoc fere est in mediis Eburonum finibus vbi Titurius atque Aurunculeius hyemandi causa confederant. Iste erat locus castrorum, vbi Ambiorix tot beneficijs, Pop. Rom. & Cæsari adstrictus, legionem, & cohortes dubio Marte aggressus, subdolis verborum datorum artibus incautos duces cum copiis allexit, & postmodum cecidit, pugna & victoria simul erubescenda. An autem pro Vatuca, vt exemplaria passim continent, legi debeat Varuca, quemadmodum arduo conatu Becanus & Hubertus Thomæ proponunt, non verruca, nec titiulicio quidem empitem. Superuacuis abhorrens disputationibus. Ne inani curiositate librum, quantulus futurus est, exaugeam, quasi Didymum Grammaticum ab inferis reuocaturus: quem ferunt quatuor millia librorum scriptitasse, dum Homeri patriam, veram Ænææ matrem, Achilles certum genitorem inquirat, & problematicè num Anacreon libidiniosior an ebriosior, Sappho meretrix an concubina tantum fuerit, aliasque id genus gerras & nugas, indagat.

Metuo vt nauseam multitudine pariam. Adijcit Cæsar.

Quid

Quod cum tribus legionibus ad flumen Ascalden quod influit in Mosam extremaſq; Arduennæ partes perrexisset, quò cum paucis equitibus profectum Ambiorigem audiebat, Amplius. Cæſar ad finitimas Ciuitates nuncios dimittit, omnes euocat ſpe prædæ ad diripiendos Ebuornes, vt potiùs in ſiſuis Gallorũ vita, quam legionariorum periclitaretur. Iterumque. Cæſar ad vexandos rursus hoſtes ptofectus magno cõactio numero ex finitimis Ciuitatibus, in omnes partes dimittit: omnes vici, atqne omnia ædificia quæ quiſque conſpexerat incendebantur, prædæ ex omnibus locis agebatur. Finitimæ vtrobique Ciuitates, ſunt, niſi maximè fallor, finitimi populi.

Cornelium Tacitum ne taceam res per ſe hortatur. Cum in tractatu de Germanorum moribus (ſi modò ipſius eſt, ſic reor, non Suetonij Tranquilli opus) ſæpiuſculè ad præſens inſtitutum accomodatè loquatur. De illorum matrimonio in hunc modum. Dotem non vxor marito, ſed vxori maritus offert. Interſunt parentes, & propinqui, & munera probant. Munera non ad delitias muliebres quæſita, nec quibus noua nupta comatur, ſed boues, & frænatum equum, & ſcutum cum framea gladioque — Pauciſſima in tam numeroſa gente adulteria, quorum pœna præſens & maritis permiſſa — Publicatæ pudicitia nulla venia, non forma, non ætate, non opibus maritum inuenerit. Nemo illiè vicia ridet, nec corrumpere, & corrumpi ſæculum vocatur. — Melius quidem adhuc eæ Ciuitates, in quibus tantum virgines nubunt, & cum ſpe & voto vxoris ſemel tranſigitur. Sic vnum accipiunt maritum, quomodò vnum corpus, vnamque vitam, ne vlla cogitatio vltra, ne longior cupiditas, ne tanquam

quam

quam maritum sed tanquam matrimonium ament.

O auream Germaniam, & aureum verè seculum ubi aurei isti mores! Ad materiam hanc facit: quod probatissimus scriptor, instar Cæsaris, gentem & Ciuitatem confundat, & vt vniuocas vsurpet & manifestè imper Ciuitates populos intelligat non vrbes, dum in quibusdam Ciuitatibus lege cautum, inquit, solas nubere virgines. Itaque sublatus est offensionis in Ciuitatis voce lapis, in quem imprudenter & inexploratè aliorum fidem sequuti antehac Viennæ incurrimus. Fatendum est præterea ex Cæsare & Tacito colligi haud obscurè nullam tunc temporis in Eburonibus urbem visam. En tibi Tacitus. Nullas Germanorum populis vrbes habitari (Heluetios inter Germanos non recenset) satis notum est, ne pati quidem inter se iunctas sedes. Colunt discreti, ac diuersi, vt fons, vt campus, vt nemus placuit. Vicos locant non in nostrum morem connexis & cohærentibus ædificijs. Suam quisque domum spacio circumdat, siue aduersus casus, ignis remedium, siue incertitia ædificandi. Ne cæmentorum quidem, aut tegularum vsus: materia ad omnia vtuntur informi, & citra speciem aut delectationem. Quod generaliter scribit Tacitus nullas Germanorum populis habitari vrbes, non inuenio qui excludantur, Germani populi, qui Germanorum apellationem cunctis Germaniæ populis acquisierunt. Cæsar non posset mententia luculentius. Magno cõacto numero ex finitimis Ciuitatibus, in omnes (Eburonum) partes dimittit, omnes vici, atque omnia ædificia quæ quisque prospexerat, incendebantur. Vici omnes, ædificia omnia flammis absorpta. Non pepercisset implacabili exæstuans,

D

iraa

ira Cæsar oppido & vrbi, nec omisisset commemorare vindictam, si quoddam extitisset oppidum. Eodem tendit quod præinſeruerat, dum vndequaque in fugitium irruit Ambiorigem. Erat manus certa nulla, non præſidium, non oppidum, quod ſe armis defenderet; ſed in omnes partes diſperſa multitudo, vbi cuique aut vallis abdita, aut locus ſilueſtris, aut palus impedita, ſpem præſidij, aut ſalutis offerebat, confederat. Ambiorix autem, latebris, aut ſiluis aut ſaltibus ſe inſequentium poteſtate eripiebat, & noctu occultatus alias regiones, partesque petebat non maiore equitum numero, quam quatuor, quibus ſolis vitam ſuam committere audebat. Quis dubitet ſi præſidium, ſi oppidum, munitusve locus fuiſſet, quin multitudo, & Ambiorix maximè, ſeſe illuc recepiffet, aduerſus inuadentium & curſitantium inſultus?

CAPVT SECVNDVM.

Continuatio Sermonis de origine.

Occurrit in memoriam Pomponius Iuriſconſultus. Vrbs ab vrbo appellata eſt: vrbare eſt aratro definire. Et Varus ait Vrbum appellari curuaturam aratri quod in vrbe condenda adhiberi ſolet. Oppidum ab ope dicitur, quod eius rei cauſa mænia ſunt conſtituta. Sunt tamen qui oppidum dictum exiſtiment, quod eò priuati opes ſuas conferant, ſed quod Pomponius tradit verius eſt Alciato approbante. Neque vrbs & oppidum plus quam æthymologia verbi diſcernuntur. Licet Laurentius

tius